

Череватюк Д.В.

студентка,

Науковий керівник: Романов М.В.

кандидат юридичних наук, доцент,

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ СТАТУС КРИПТОВАЛЮТИ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ І ЗАПОБІГАННЯ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

У світі вже давно не є новими слова «криптовалюта», «біткоїн» та «блокчейн», а тому кожна країна спрямовує свої зусилля на врегулювання відносин, що виникають у процесі обороту віртуальних активів. Дане явище є транскордонним і потребує врегулювання не лише окремо кожною державою, але і на міжнародному рівні. В Україні, не дивлячись на суспільну затребуваність, врегулювання даних відносин розпочато лише цього року прийняттям Закону України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 року № 2074-ІХ, набрання чинності яким пов'язується з внесенням змін до Податкового кодексу. Згідно п. 1 ч. 1 статті 1 Закону, віртуальний актив – нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. У свою чергу, поняття «криптовалюта» не визначене законодавством, однак є різновидом віртуального активу у формі токена, що функціонує як засіб обміну або збереження вартості.

Важливість регулювання цих відносин неодноразово наголошувалось міжнародним співтовариством через їх небезпеку створювати негативні

наслідки для держави та суспільства в цілому. Досить часто саме криптовалюту вказують як інструмент легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом. Зокрема, у «Посібнику з питань виявлення, розслідування та кримінального переслідування відмивання коштів» вказується на можливі шляхи незаконного використання криптовалюти, серед яких є можливість віртуальних активів брати участь у відмиванні доходів від організованої злочинності та корупції, зокрема, у цілях швидкого переміщення їх через кордони [1, с. 29].

Виходячи з важливості розкриття питання використання криптовалюти як одного зі способів легалізації злочинних коштів, зазначимо, що особливостями криптовалюти у даному аспекті буде виступати анонімність, конфіденційність операцій, транснаціональність, децентралізація [2, с. 35].

Застосування методів криптографії та децентралізованих реєстрів значно робить складнішим розпізнавання користувача. Оскільки операції з криптовалютою здійснюються онлайн, вони не залишають або майже не залишають по собі задокументованих доказів. Підвищена затребуваність криптовалюти та її належність особам з високим рівнем статків провокує створювати нові види криптовалюти, які використовують різні способи замітання слідів криптовалютних транзакцій. До таких криптовалют Європарламент відносить Monero, DASH і Zcash.

У міру розширення споживчого ринку криптовалют зростає і кількість факторів легалізації, скоєних з її використанням. Якщо чотири роки тому цей сегмент злочинності становив 5-7% від загального обсягу крипто злочинності, то в 2020 році він збільшився в 15 разів [3].

Такі показники стимулюють вжиття заходів для недопущення зростання рівня легалізації через використання криптовалют. Саме тому заходи для такого запобігання та боротьби з наслідками запроваджуються поступово:

1. Мережа з боротьби з фінансовими злочинами Міністерства фінансів США (FinCEN) видає рекомендації щодо такого віртуального активу як біткоїн починаючи з 2013 року. Казначейство визначило біткоїн як конвертовану валюту з еквівалентною вартістю в реальній валюті або таку, яка може діяти як замітник реальної валюти. Служба внутрішніх доходів віднесла його до категорії власності для цілей оподаткування. Крім того, FinCEN розробляє правила для фінансових і нефінансових установ, щоб встановити національні пріоритети для відстеження та звітності криптовалют. Ці правила вимагатимуть від установ, таких як

банки та біржі криптовалют, повідомляти про конкретні транзакції та підозрілі дії. Ця звітність дозволить їм розслідувати підозрювані фінансові злочини та незаконну діяльність з криптовалютами.

2. Європейський Союз визнає біткоїн та інші криптовалюти криптоактивами. Його використання в межах ЄС не є незаконним, однак Європейський банк, заявив, що діяльність з криптоактивами знаходиться поза його контролем, і продовжує попереджати громадськість та бізнес про ризики криптовалют. У 2020 році Європейська комісія доопрацювала пропозицію щодо законодавчого регулювання криптоактивів, яку багато агентств схвалили в рамках союзу. Цей закон має на меті забезпечити фінансову нормативну базу від фрагментації та вирівняти фінансові умови в усьому ЄС [4].

3. Канада, дотримується загалом дружньої до біткоїн позиції, американські біткоїни розглядаються як товар Канадським агентством доходів для цілей оподаткування прибутком. Це означає, що будь-який дохід від транзакції з використанням біткоїн розглядається як дохід від бізнесу або приріст капіталу і має відобразитися як такий.

Отже, на даний час, ефективних механізмів запобігання легалізації відмивання злочинних доходів за допомогою криптовалюти не напрацьовано, хоча її застосування стає все більш поширеним і становить загрозу через збільшення обсягу її використання на ринку. Україна вже прийняла закон, що регулює дані відносини, однак без набрання чинності та певного періоду його дії складно передбачити яким чином він вплине на ринок криптовалют, і на відносини у сфері запобігання легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. Важливо забезпечити нормативно-правове регулювання віртуальних валют в інтересах розвитку як світової економіки, так і національної фінансової системи і підвищення ефективності механізму протидії легалізації (відмиванню) доходів отриманих злочинним шляхом.

Список використаних джерел:

1. Технічний документ «Посібник з питань виявлення, розслідування та кримінального переслідування відмивання коштів». 2021. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/320/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B4%D0%BB%D1%8F%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83%D1%80%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B2.pdf>

2. Думчиков М.О., Репін Д.А. Легалізація доходів,отриманих злочинним шляхом за допомогою використання віртуальної валюти (криптовалюти): кримінологічний та кримінально-правовий аспект. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 82. URL: <https://zenodo.org/record/4665953#.YmzxT9pVzIX>

3. O'Leary R.R. Europol Warns Zcash, Monero and Ether Playing Growing Role in Cybercrime. URL: <https://www.coindesk.com/europol-warns-zcash-monero-and-ether-playing-growing-role-in-cybercrime>

4. Prableen Bajpai. Countries Where Bitcoin Is Legal and Illegal 14.12.2021. URL: <https://www.investopedia.com/articles/forex/041515/countries-where-bitcoin-legal-illegal.asp>